

Als eerste met grootschalig particulier natuurbeheer

Over elke zin in het contract is onderhandeld. Een paar maanden lang. Het is dan ook compleet nieuw dat een groep boeren 250 hectare landbouwgrond om gaat zetten in natuur. Nog niet eerder is dat op zo'n grote schaal vertoond. In november 2007 wonnen de boeren dan ook de publieksprijs van het Nationaal Groenfonds Natuurprijs.

De sporen van de oogstmachines staan diep in de natte grond. Het is najaar 2007. Het land aan de rand van de Blauwe Stad in Groningen is kaal, op wat onkruid na. Voor de laatste keer zijn hier landbouwgewassen geteeld. Vanaf 2008 wordt het nieuwe natuur: natuurgebied Reiderwolde. Tot zover niets nieuws. In heel Nederland zetten natuurbeschermingsorganisaties landbouwgrond om in natuur. Maar bij dit gebied is geen grote natuurorganisatie betrokken. Hier zijn het boeren die de grond hebben verworven en die zich gaan inspannen om natuur te maken. Dat boeren aan particulier natuurbeheer doen is ook niet nieuw, maar wél de schaal waarop ze dit gaan doen: 250 hectare maar liefst. Reiderwolde zal over een aantal jaren bestaan uit 50 hectare bos op de hoger gelegen delen en 100 hectare bloemrijk grasland, en ook moeras, riet, ruigte en water. Zo had Staatsbosbeheer dat na jaren overleg met de provincie afgesproken en zo blijft het ook. Maar nu het "echte" werk gaat beginnen is de natuurbeschermingsorganisatie buiten beeld. De organisatie wilde het gebied graag gaan beheren, heel graag zelfs, en het toevoegen aan de Tjamme, een natuurgebied dat al in handen is van Staatsbosbeheer. Maar de politiek belistte anders onder invloed van de inwoners van Beerta. Zij vonden de Tjamme vooral een vervuilde grasvlakte met Schotse Hoog-

landers, moeilijk toegankelijk voor het publiek. Van Reiderwolde wilden de bewoners zelf ook profiteren. Ze dachten dat de boeren, verenigd in de Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen (ANOG), beter zouden luisteren naar hun wensen.

>> Natuurdoelen tussen de oren

Het leek de boeren wel wat. Ze waren al gewend aan agrarisch natuurbeheer. De 280 leden van ANOG doen bijvoorbeeld massaal aan weidevogel- en akkerrandenbeheer. 'Zo'n groot gebied biedt kansen voor boeren die hun bedrijf verder willen verbreden', legt Willie Oosterveld uit, ondernemer en voorzitter van ANOG. 'Als je zo'n stuk land niet in eigendom hebt, kun je er ook nooit wat mee doen.' Het bestuur van ANOG schreef een soort open sollicitatie aan de provincie. Gedeputeerde Henk Bleker zag het direct zitten om Reiderwolde niet automatisch aan Staatsbosbeheer te geven, maar uit te zetten voor particulier natuurbeheer. Ook anderen mochten zich hiervoor inschrijven, maar de keuze viel uiteindelijk op de boeren van ANOG. Drie van hen wilden daadwerkelijk investeren in het gebied. Dat was het begin van een lang onderhandelingstraject tussen de drie boeren van ANOG en de provincie. Niets was vanzelfsprekend. Wat mocht de grond kosten? En wie werd bijvoorbeeld verantwoordelijk voor het behalen

van de natuurdoelen? Wie kon de provincie daar op aanspreken? De boeren die investeerden of de vereniging? Dit punt lag heel moeilijk. De provincie wilde dat ANOG aanspreekpunt was, maar dat wilden de boeren niet. Hier is een constructie voor gevonden door een aparte stichting op te richten met als bestuur de voorzitter van ANOG en de vof van drie investeerders. De voorzitter van ANOG heeft vetorecht gekregen. Ook was er de discussie over de hoogte van de beheervergoeding. Ook hier werd een oplossing voor gevonden.

>> Kosten besparen

Financieel moet het uitkunnen, verwachten de boeren. Ze krijgen van de overheid 80 procent van de aankoopkosten terug in verband met de waardedaling van de grond. De kosten voor inrichting als natuurgebied komen grotendeels voor rekening van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Daarnaast hebben de boeren een vergoeding per hectare uit Subsidieregeling Natuurbeheer bedongen voor de natuurdoelen die nog zullen komen. En waar mogelijk besparen de boeren kosten. Zo hebben ze al vele kilo's eikels en beukenootjes verzameld om het bos te zaaien. Oosterveld: 'Wij boeren denken meer als ondernemer: waarmee bereik je het meest en wat kost het minst?'

>> Overtuigen met bewijzen

Het spannendste is nu of de boeren de natuurdoelen zullen halen. Zelf zijn ze optimistisch, maar de provincie en natuurbeherende organisaties moeten wel overtuigd worden. Oosterveld snapt dat het best lastig kan worden. Neem de verhoging van het waterpeil om het gebied natter te maken. Dat kan leiden tot een explosie van fosfaat, wat de verschraling van de grond weer teniet doet. In ieder geval willen de boeren minutieus laten zien hoe de natuur zich ontwikkelt. Ze zijn nu in gesprek met een aantal partijen die de monitoring van de natuurontwikkeling op zich kunnen nemen. Het belangrijkste is om de nog rijke akkerbouwgrond te verschralen door ieder jaar een aantal

malen te maaien en het maaisel af te voeren. Anders wordt het nooit bloemrijk grasland. Vee past niet bij verschralen, vinden de boeren. Daarmee hebben ze andere plannen dan Staatsbosbeheer, die de koeien en paarden vanaf de Tjamme over Reiderwolde wilde laten lopen. 'Het betekent nog wel flink onderhandelen met Staatsbosbeheer en het Groninger Landschap.' Naast natuur hebben de boeren, zoals de inwoners van Beerta verwachtten, oog voor recreatie. Ze gaan fiets- en wandelpaden aanleggen, een nattevoetenpad en kanoroutes uitzetten, een uitkijktoren bouwen, een amfitheater neerzetten en mogelijk zelfs een natuurbegraafplaats inrichten. Ondertussen vertellen de boeren in het hele

land aan geïnteresseerden wat er allemaal komt kijken bij particulier natuurbeheer door boeren, waarbij ze ondersteund worden door Netwerken in de Veehouderij. Daarnaast is er maandelijks overleg met het waterschap, de gemeente, Staatsbosbeheer en Blauwe Stad. Oosterveld maakt zich daar verder geen zorgen over. Tegenstand en overleg horen erbij als je pionierswerk verricht. Voor hem vormt dit het 'klapstuk van zijn carrière'. Hij is er van overtuigd dat dit project ervoor zorgt dat ook in toekomstige natuurgebieden boeren nu een kans krijgen. 'Als de politieke wil er is, en je hebt een paar ondernemende boeren, kom je er altijd uit.' Binnen een jaar vindt de opening van het gebied plaats, is zijn overtuiging.

De officiële start van de inrichting van natuurgebied Reiderwolde in januari door (vlnr) Willie Oosterveld (initiatiefnemer), gedeputeerde Douwe Hollenga, Hemmo Bolhuis (mede-eigenaar), Ab van Middelkoop (mede-eigenaar en projectleider), Trudy de Weerd (mede-eigenaar) en namens de Stichting Particulier Natuurbeheer Oost-Groningen: Harry Kremer en Nanno Sterenburg.

